

Trossamfundenes fremtid i Danmark

– set i lys af frikirkernes 175-års jubilæum.



Af Bent Hylleberg

Formand for Baptistkirken i Danmark.

December 2014

D. 27. oktober 1839 blev Nordens første frikirke grundlagt i København. Det skete en kold morgen i ly af mørket udenfor byen, da de første baptister blev døbt i datidens Lersø på Nørrebro. Handlingen var i strid med landets love. En forfølgelse satte ind med såvel præste- som politimagt. Baptisternes ledere blev fængslet og deres børn blev tvangsdøbt. Forbud og kontrol skulle sætte grænser for trosfriheden. I dag er det historiske sted ved Lersøstien markeret med en fredelig mindesten.

Vi kan næppe forestille os, at det her i landet var nødvendigt at kæmpe for friheder, som alle i dag regner for en menneskeret. Men indtil 1849 var Danmark en slags religiøs 'islamisk stat' – blot var det 'luthersk teologi', som kongen fastfros som gældende lov for alle danskeres gudsyndelse. Ville man ikke rette ind, blev man landsforvist eller forfulgt, udpantet og fængslet. Verden var allerede dengang global, idet der kom såvel engelske som amerikanske kirkeledere, der ved deres audiens for kongen appellerede om religionsfrihed for hans undersåtter. Den største modstand kom til udtryk hos Sjællands lutherske biskop!

Da Juni-grundloven kom ti år senere, indeholdt den en stadfæstelse af den lutherske kirkes privilegier, der dog blev suppleret med forsamlings- og religionsfrihed for dem, der ikke kunne finde sig til rette i 'danskernes folkekirke'. Samme grundlov indeholdt desuden to løfteparagraffer. Allerede i 1849 hed det i Grundloven, at 'folkekirkens forfatning ordnes ved lov' (§ 66), og at 'de fra folkekirken afvigende trossamfunds forhold' skal 'ordnes nærmere ved lov' (§ 69). Disse to løfteparagraffer er kommet i vælten netop nu, idet regeringen – efter et stort kommissionsarbejde – i disse uger forsøger at fremsætte et lovforslag om en delvis udfyldelse af § 66. Men intet tyder på, at der bliver tale om nogen form for folkekirkelig selvstændighed i forhold til staten. I forlængelse heraf vil Manu Sareen nu nedsætte et nyt 'Trossamfundsudvalg', der skal arbejde med lovgivning for de øvrige trossamfund. Det vender jeg tilbage til.

Ved et 175-års jubilæum for landets frikirker må det være oplagt at minde om, at det var 'baptisternes biskop', P. C. Mønster, der som den første herhjemme skrev et 'Andragende om fuld Religionsfrihed i Danmark'. I sommeren 1840 sendte han sin ansøgning til Stænderforsamlingen, der var blevet oprettet som en folkelig ventil på enevælden for at rådgive kongen. Her fik hans ansøgning imidlertid en brutal medfart, idet den blev lagt til side uden at blive oplæst. Stænderforsamlingens sekretær var ingen anden end Sjællands biskop!

Det er stadigvæk en tanke værd, hvordan Mønster argumenterede for trosfriheden. Han brugte to argumenter. Religionsfrihed sætter den enkeltes samvittighed i frihed. Men den sikrer også på sigt fred og retfærdighed i landet. Tvang og magt hører ikke hjemme i et oplyst og frit folk. Kun kongen kan give friheden, men folket vil blomstre, hvis kongen indrømmer alle borgere frihed til at tænke og tro på mangfoldig vis.

Med Grundloven kom friheden, men ikke ligheden. Folkekirken har ifølge Grundloven en række privilegier, fordi den 'understøttes af staten' (§ 4). Det har vi som frikirker intet imod, når dette udsagn forstås i dets mest inkluderende perspektiv. Vi ønsker på ingen måde ringere vilkår for folkekirken. Men Grundloven forhindrer på den anden side heller ikke, at vore politikere søger at give alle trossamfund optimale vilkår. Kommende love bør ud fra en rimelighedsbetragtning sigte på at give størst mulig lighed til alle trossamfund her i landet. Jo større lighed, der gives, jo højere social stabilitet vil vi opleve i et stadigt mere multireligiøst dansk samfund.

fortsættes på side 2 -

I de senere år har vi i frikirkerne drøftet, hvad begrebet 'frikirke' indebærer. Ønsker vi Grundlovens løfteparagraf, der angår os, indfriet – så 'de fra folkekirken afvigende tros forhold ordnes ved lov'? Forud for denne ret enestående paragraf i Grundloven (§ 69) indrømmes alle borgere 'ret til at forene sig i samfund for at dyrke Gud på den måde, der stemmer med deres overbevisning' (§ 67). En sådan forsamlingsfrihed er for nogle af frikirkerne tilstrækkelig, når det gælder trospraksis. Hvis der ved lovgivning gives trossamfundene en række privilegier, medfølger der med rette en række tilsvarende pligter. Og inden længe sidder vi som frikirker måske skruet ind i statens greb på en måde, hvor vi kan sammenligne os med folkekirken? En sådan udvikling er ikke ønskelig for nogen af de danske frikirker. Netop nu står 'de fra folkekirken afvigende trossamfund' ved et vejvalg: Skal vi vælge 'frihed uden lov' – eller 'frihed med lov', altså 'frihed og pligter', der er nedfældet i nye religionslove?

Set i et historisk perspektiv er det med god grund, at frikirkerne ønsker deres forhold ordnet 'ved lov'. Vores forhold er gennem mange år blevet reguleret administrativt – og ofte lemfældigt – i Kirkeministeriet. Her hørte vi hjemme frem til 2007, da Birte Rønn Hornbech ønskede os fjernet som betingelse for at blive 'Folkekirkens minister'. Vort hjemsted blev Justitsministeriet og fra 2011 Social- og Integrationsministeriet, hvor vi først blev placeret i Familiestyrelsen og nu sidst i Ankestyrelsen. En sådan rundtur må kalde på ordnede forhold for kirkesamfund, der har 175 år på bagen!

Det nævnte 'Trossamfundsudvalg', der netop er søsat af Manu Sareen, skal ifølge kommissoriet 'foretage en gennemgang af den nugældende lovgivning for andre Trossamfund end folkekirken' og 'komme med forslag til en samlet lovregulering heraf'. Samtidigt bestemmes, at udvalget skal 'bestå af eksterne aktører, der ikke repræsenterer nogen bestemt trosretning eller bestemte trossamfund'.

Det sidste stemmer ikke overens med god og sædvanlig skik for arbejde med ny lovgivning. Det synes, som om ministeren holder ekspertisen hos de involverede trossamfund udenfor udvalget på samme måde, som Mønsters ansøgning blev gemt væk i 1840'ernes Stænderforsamling. I dag skyldes det ikke forskrækkelse for baptister eller andre frikirker. Derimod lyser kommissoriet af skræk for muslimer samtidig med, at det taler om at føre tilsyn og at tilbagekalde en bevilget godkendelse af trossamfund.

Løvarbejdet for folkekirken og for de øvrige trossamfund er lagt an på at få styr på eller kontrol over det religiøse liv. Her bør der vises mere tillid til de trossamfund, der skal medvirke til at bygge det multireligiøse samfund, der kommer. Såvel gamle som nye trossamfund – inklusiv folkekirken – må sættes fri til at spille en konstruktiv rolle i samfundets udvikling. Trossamfund er snarere en del af løsningen end en del af problemet. De spiller en ligeså afgørende rolle for et samfunds udvikling som fx de politiske ideologier, den filosofiske tænkning og de kulturelle strømninger.

At ville isolere gudsdyrkelsen fra samfundets opbygning eller kontrollere den er at skære sjælen ud af folkets krop – det ender åndløst. Derimod skaber det et rigere folk, hvis kirker og trossamfund bidrager til den fælles dagsorden. Det gælder, hvor trossamfund spiller demokratisk og konstruktivt med, men det gælder også, når og hvor statsmagten bør kritiseres og lovgivningen debatteres. Trossamfundene hører hjemme på torvet i et moderne samfund, hvor de i frihed må virke til gavn for den politiske virkelighed, de selv er en del af. Vi bør derfor værne kirker og trossamfunds frihed i forhold til staten.

Bent Hylleberg.

Faktabox

- * Baptistkirkens Teologiske Seminarium (1966 - 1969).
- * Cand. theol. Århus Universitet (1977).
- * Præst ved Immanuelskirken, Århus Baptistmenighed (1969 - 1985).
- * Teologisk undervisning i Tølløse og København (1985 - 2009).
- * Forfatter til adskillige bøger og artikler om teologi og baptisthistorie.
- * Formand for Baptistkirken i Danmark 2013 -
- * Årgang 1946, gift med Bodil 1969, 3 børn og 7 børnebørn.

